

International Monetary Fund

Ambrogio Lorenzetti, The Effects of Good Government on the City Life; Fresco; Palazzo Pubblico, Siena (Italy)

KORUPCIJA: TROŠKOVI i STRATEGIJE ZA SMANJENJE

RADIONICA ZA ČLANOVE PARLAMENTA

Globalni kontekst

- ▶ Korupcija je identifikovana kao jedan od najvažnijih problema sa kojim se svet danas suočava
- ▶ Sve veća dohodovna nejednakost doprinosi percepciji „nameštenih“ nacionalnih i globalnih sistema
- ▶ Korupcija potpaljuje takve percepcije i izaziva moralno zgražanje
 - ▶ Ulični protesti (npr., Arapsko proleće, Ukrajina, Honduras, Gvatemala)

Makroekonomski uticaj

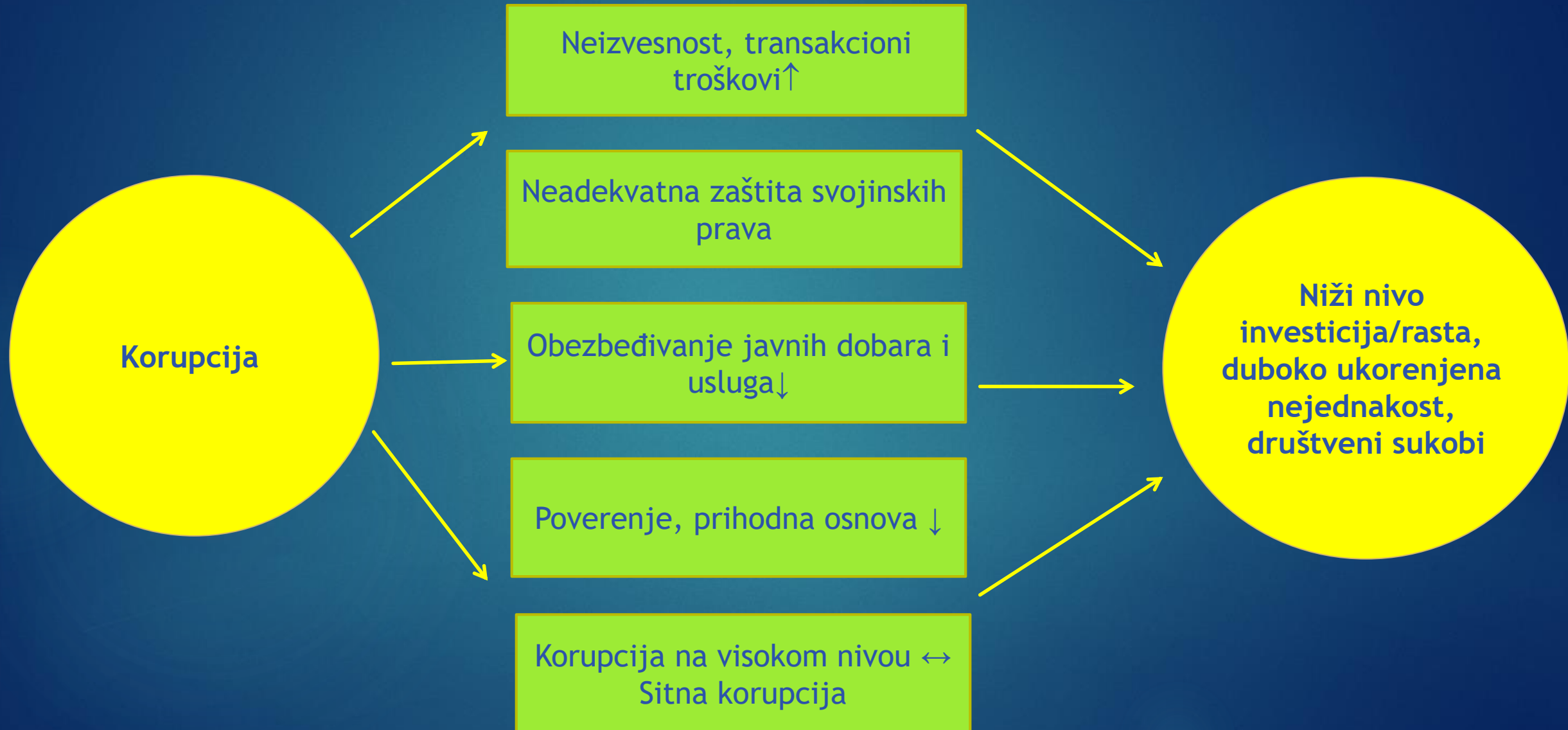
- ▶ Korupcija u javnom sektoru - zloupotreba javne funkcije za sticanje lične koristi
- ▶ Pogoda ekonomije u svim fazama razvoja
- ▶ Samo troškovi podmićivanja su 1,5 do 2 milijardi USD godišnje (oko 2 odsto svetskog BDP-a)
- ▶ Korupcija očigledno ima makroekonomski uticaj
- ▶ Studije iz različitih zemalja pokazuju da ekonomski i društveni troškovi korupcije umanjuju sposobnost da se postigne inkluzivni i održivi rast

Ciljevi

- ▶ Ekonomski i društveni troškovi korupcije - Pregled
- ▶ Kako smanjiti korupciju?
 - ▶ Jednostavan analitički okvir – Politike i kanali za premošćavanje
 - ▶ Uloga MMF-a

Ekonomski i
društveni troškovi
korupcije

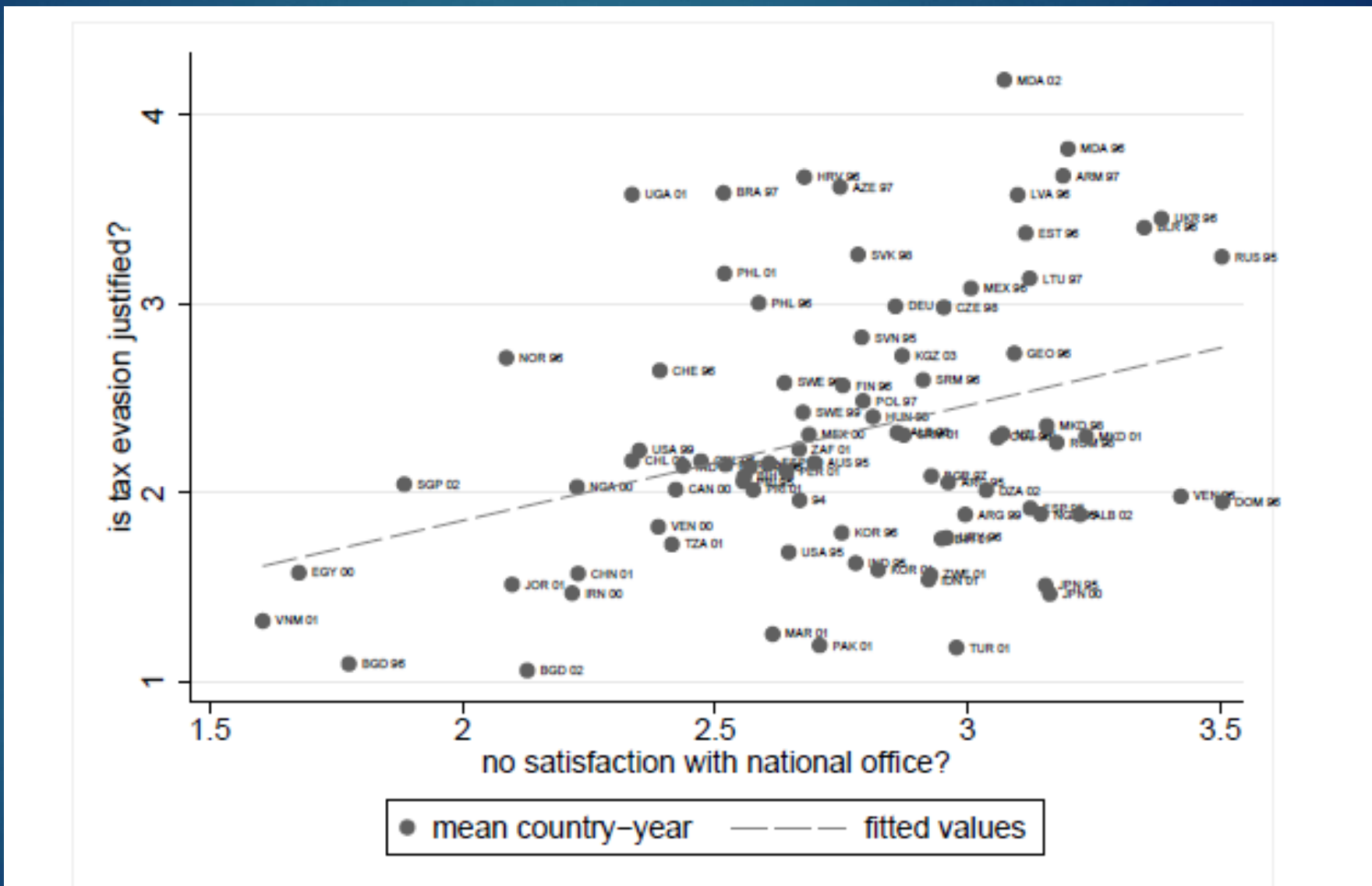
Troškovi korupcije: Kanali

“Korupcija ubija” (Posledice požara u noćnom klubu u Bukureštu 2015. godine)

Korupcija, poverenje i prihodna osnova

Izvor: Svetska studija vrednosti (World Values Survey)

Strategije za rešavanje problema korupcije

Troškovi i strategije

Iskustvo Fonda

- Za delotvornu strategiju potreban je holistički pristup
Ali potrebno je mere sprovesti određenim redosledom, naročito starajući se da institucionalni okvir bude odgovarajući.
- To je dugoročan proces (potrebno je upravljati očekivanjima)
Kratkoročne mere sa direktnijim uticajem imaju svoju ulogu.
- Preventivne mere nisu ništa manje važne od represivnih
Transparentnost je tipičan primer

Korupcija: Jednostavan analitički okvir

Kako smanjiti broj prilika za korupciju?

▶ Strukturne reforme:

- ▶ broj dok., procedura, troškovi osnivanja preduzeća, trgovanja, izgradnje, uknjižba imovine;
- ▶ Smanjenje broja kontrolnih službi, dozvola;
- ▶ Pojednostavljenje poreskog sistema, carina
- ▶ Privatizacija

▶ Ponekad – čista birokratija

▶ Često – težak izbor između smanjenja korupcije i korekcije nesavršenosti tržišta

- ▶ npr. Gruzija u 2000-tim: ukinute inspekcije zaštite od požara i sanitarna

▶ Još jedan težak izbor: pravila u odnosu na diskreciono odlučivanje

Kako smanjiti broj prilika za korupciju?

- ▶ **Angažovanje spoljnih saradnika za usluge države:**
 - ▶ npr. kontrola kvaliteta u zemljama gde je korupcija manja (npr. izdavanje dozvola za lekove)
 - ▶ Upravljanje nabavkama, carinama
- ▶ **Informaciona tehnologija :**
 - ▶ Automatizovani postupci: npr. plaćanje poreza, podnošenje zahteva za dozvole, otkrivanje povreda saobraćajnih pravila..
 - ▶ Digitalizovane, centralizovane evidencije: jednošalterski sistem za usluge
 - ▶ Izbor za kontrole koji se temelji na softveru: na carini, u poreskoj upravi, kontroli banaka,
 - ▶ Raspoređivanje predmeta sudijama na osnovu softvera
 - ▶ Nabavke preko e-uprave
 - ▶ Automatizovano dodeljivanje za socijalne transfere

Prilika u odnosu na verovatnoću: Redosled primene antikorupcijskih politika

- ▶ Važno je ne povećavati opterećenje borbom protiv korupcije
 - ▶ Moguće ako je podmićivanje spas od preterane birokratije
- ▶ ⇒ Često je smanjenje broja prilika veći prioritet nego smanjenje verovatnoće
- ▶ Podmićivanje, iznuda postoje čak i ako su pravila u redu
 - ▶ Važno je obračunati se i sa njima

Korupcija: Jednostavan analitički okvir

Korupcija: Jednostavan analitički okvir

- ▶ Glavni elementi: plate u javnom sektoru, šanse da budu uhvaćeni (i kažnjeni), ... i nenovčani troškovi nepoštene radnje

„Stimulativne“ plate u javnom sektoru

- ▶ Plata \uparrow \rightarrow mogućnost koruptivne radnje \downarrow
 - ▶ Samo ako kazna i verovatnoća da budu otkriveni nisu nula!
- ▶ Efekat plata iznad tržišnog nivoa je verovatno jači ako postoji nesklonost ka riziku ili odbojnost prema nezakonitom delovanju
 - ▶ Marginalna korist od nezakonitih prihoda opada
- ▶ Efekat je jači i ukoliko su povećanja plata zasnovana na rezultatima i transparentna
- ▶ Nije dovoljna, ali je verovatno neophodna mera ...
 - ▶ Deo mnogih uspešnih strategija za borbu protiv korupcije: Gruzija, Singapur

Kazne i nematerijalni troškovi korupcije

- ▶ Kažnjavanje (novčane kazne, gubitak posla, itd.) ↑ → mogućnost koruptivne radnje ↓
 - ▶ I u ovom slučaju efekat zavisi od verovatnoće da budu otkriveni
- ▶ Troškovi nezakonite radnje (reputacija, društveni kapital, itd.) ↑ → mogućnost koruptivne radnje ↓
 - ▶ Birokrate mogu same sebe da izaberu na javne položaje na osnovu statusa ili novčane nagrade
 - ▶ Troškovi mogu da zavise i od poverenja, od toga šta drugi rade, od kulture
 - ▶ Kao posledica toga, iste antikorupcijske politike (politika zarada, novčanih kazni) mogu da dovedu do niskog ili visokog nivoa korupcije u različitim zemljama
 - ▶ Takođe, velika jednokratna akcija u obračunu sa korupcijom može da ima dugotrajni efekat

“Ostrva izuzetnosti”: Nova policija u Ukrajini

Kazne i nematerijalni troškovi korupcije

- ▶ Otežavanje pranja imovinske koristi od korupcije = efektivna korist od korupcije je niža
- ▶ Političke institucije: što je teže „nameštanje“ političkog predstavljanja = to su efektivni troškovi korupcije veći
 - ▶ Npr. politička konkurencija, ograničenja priloga/lobiranja/prekrajanje granica izbornih jedinica prema političkim interesima, itd.
- ▶ Zakonske mere moraju da budu usmerene i na privatni sektor
 - ▶ Važni su i materijalni i nematerijalni troškovi

Nematerijalni troškovi kršenja pravila: Saobraćajni internet memovi u Južnoj Americi

Šanse da budu uhvaćeni: Zvanične institucije

- ▶ Verovatnoća da budu otkriveni (revizija, itd.) ↑ → mogućnost za koruptivnu radnju ↓
- ▶ ... ali postoje i stvari na koje treba upozoriti:
 - ▶ Revizije, odnosno kontrole, takođe mogu da budu korumpirane, da se koriste za viktimizaciju i iznudu, tj. da pogoršaju situaciju u vezi sa korupcijom
 - ▶ Agencije za borbu protiv korupcije takođe mogu da se učine nedelotvornim usled institucionalnih nedostataka ili ograničenja
 - ▶ npr. “izgladnjivanje” antikorupcijske agencije u Indoneziji kašnjenjima u isplati plata
- ▶ Ipak, bez obzira na to što delotvoran pravni okvir za antikorupcijske agencije možda neće biti dovoljan, on je neophodan element
- ▶ Uloga rukovodstva od najveće važnosti

Mogućnost da budu uhvaćeni: Transparentnost i praćenje

- ▶ Transparentnost, dostupnost informacija
 - ▶ Pravila i standardi za diseminaciju podataka, registri imovine, prijavljivanje prihoda, proces nabavki
 - ▶ Proces upravljanja: javne sednice, stenogrami sednica vlade, itd.
- ▶ Informaciona tehnologija:
 - ▶ Otkrivanje nepoštovanja poreskih propisa, nenamenske socijalne potrošnje, nezakonitih finansijskih transakcija
 - ▶ Globalna razmena informacija
 - ▶ ... ali pazite na visokotehnološku bezbednost i internet prevare
- ▶ Ohrabrivanje praćenja od strane građana
 - ▶ Približavanje uprave ljudima (decentralizacija): povećana politička konkurencija, komparativna konkurencija
 - ▶ Slobodna štampa (uklj. društvene mreže), ljudski kapital, digitalizacija: ponuda i tražnja za informacijama o zloupotrebama u vladi
 - ▶ Ponuda podmićivanja: ohrabruje se uzbunjivanje.

Ohrabrivanje uzbunjivanja: “On se ne da ućutkati”

Smanjivanje korupcije: Uloga MMF-a

Transparentnost

▶ Opšte inicijative

- ▶ Izrada međunarodnih standarda fiskalne i finansijske transparentnosti
- ▶ Transparentnost u ekstraktivnim industrijama - one su važne zbog njihovog relativnog udela u mnogim privredama
- ▶ Podrška međunarodnim standardima o transparentnosti vlasništva nad privrednim subjektima

▶ Ciljane inicijative

- ▶ Ciljane intervencije u sektorima osetljivim na korupciju (prijavljivanje imovine; revizija manipulativnih poslova)

Jačanje vladavine prava (kažnjavanje)

- ▶ Osnivanje novih specijalizovanih institucija
- ▶ Delotvoran okvir za borbu protiv pranja novca radi svodenja na najmanju moguću meru „pranja“ imovinske koristi stečene korupcijom
- ▶ Sprovođenjem zakona ciljati i privatni sektor

Smanjivanje broja prilika za korupciju

Deregulacija Preterana regulacija je važan izvor korupcije

Deregulacija i pojednostavljivanje su kamen temeljac antikorupcijske strategije

Strukturne reforme, deregulacija su uvek u središtu pažnje Fonda

Izgradnja institucija

Ključno pitanje je primena, a za to su institucije od najveće važnosti.

Osnovni preduslovi za delotvorne institucije:

Potreban je jasan pravni okvir

Na primer: nezavisna centralna banka (mandat, nadzor, operativna i finansijska autonomija, kriterijumi za imenovanja, pravila za razrešenja, pravna zaštita zaposlenih)

Uz odgovarajuća stručna znanja

Institucije ne mogu da budu delotvorne bez potrebnih stručnih kompetencija

Zaključci

- ▶ Korupcija sprečava inkluzivni i održivi rast
- ▶ Kako smanjiti korupciju?
 - ▶ Smanjiti broj prilika: strukturne reforme, deregulacija, tehnologija
 - ▶ Smanjiti verovatnoću koruptivnih radnji: zarade u javnom sektoru, kazne (i novčani i nenovčani troškovi korupcije), veće mogućnosti da budu uhvaćeni (naročito transparentnost)
- ▶ MMF je aktivan u mnogo pravaca:
 - ▶ Transparentnost, unapređenje vladavine prava (kažnjavanje), strukturne reforme i deregulacija, izgradnja institucija

Hvala!